EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 30. jaan. 1974
Nr. 8 (3896)

16. aastakäik

Shveitsi ajakiri nõuab Balti ikke KÕRVALDAMIST

Shveitsis, Bernis ilmuv ajakiri "ZeitBild" avaldas m.a. 26. dets. numbris Christian Brüggeri tähelepanuäratava artikli "z.B.Guinea-Bissau und Estland" (näitena Guinea-Bissau ja Eesti". Nagu hiljuti Saksamaal ilmunud Andres Küngi raamatu pealkirigi, nii esitab see krijutis Eestit musternäitena erakordselt huvitavas argumentatsioonis Balti riikide kolonialismi ikkest vabastamise nõude toetamiseks.

Mõningate lühendustega öeldakse ses artiklis järgmist: Guinea-Bissau Vabariigi rahvusvaheline tunnustamine on lootustandvaks stardiks igakülgse kolonialismivastase võitluse institutsionaliseerimisele. Seda võib näiteks üle kanda Balti riikidele ja vaja on nüüd ainult, et selles asjaolus teadlikuks saadaks.

Quinea-Bissau territoorium on praegu Portugali poolt okupeeritud ning viimase kolonii Portugali Guinea nime all. 1973 24. septembril kuulutati aga naabruses asuvas Guineas välja Guinea-Bissau nimeline riik.

Seda ülestöusu juhib PAIGG-nimeline eksiilorganisatsioon (initsiaalid prantsuskeelsest nimest: Aafrika erakond Guinea ja Cap Verde iseseisvumiseks), kelle poolt moodustati ka selle uue riigi valitsus ning valiti president.

Guinea-Bissau asutamine on sõbralikes välismaa riikides üle maailma leidnud laialt tunnustamist. Täiskogus võeti 93 häälega 7 vastu (30-ne erapooletuks jäädes) vastu resolutsioon kus Portugali illegaalne kohalolek hukka mõisteti ning sõnaselgelt öeldi, et see hädaohustab rahu . . .

Guinea-Bissau rahvusvahelise õiguse kohene tunnustamine

Järg lk 7

A. Küng küsib:
Mis juhtuks kui tuleks balti hõivaja

GÖTEBORG (FLT) – Andres Küngi artikkel "En annan baltutlämning" leidis avaldamist Göteborgs-Postenis 23. jaanuaril Artikkel algab sõnadega: "1946. aasta baltlaste väljaandmine on püsivalt aktuaalne. Viimati on endine peaminister Tage Erlander oma memuaarideraamatus katsunud kaitsta 146 balti sõjaväelase väljaandmist N. Liidule veebruaris 1946. Ka Nils Quensel, tolleagne riiginõunik ja väljaandmise vastane, puudutab seda oma äsjailmunud memuaarides."

Andres Küng juhib järgnevalt tähelepanu lätlase Alfred Dzilumsi romaanile "Domsöndag" (Kohtumõistmise pühapäev). Ta ütleb, et üks paljudest tundmata eksiilbalti kirjanikest siin maal, lätlane Alfred Dzilums Sollentunast, on annud välja rootsikeelse romaani baltlaste väljaandmisest.

Ta nimetab seda ise "literaarseks vastuseks romaanivormis Per-Olof Enquist'ile", kes kirjutas teatavasti ülistatud auhinnaromaani "Legionärerna".

Alfred Dzilums kirjutas oma romaani läti keeles ja selle kirjastas läti eksiilkirjastus USA:s 1970. Nüüd on Silvija Bardh teinud õnnestunud rootsikeelse tõlke.

Edasi osutab Andres Küng peamist tähelepanu kahele dokumentaalromaanile, milled on ilmunud inglise keeles. Need käsitlevad Simas Kudirkat, seda 32-aastast meremeest, kes 23. novembril 1970 põgenes sovjeti laevalt, kui see sattus ühe põhja-ameerika rannavalvelaeva kõrvale väljaspool New Englandi rannikut. Sellal toimusid seal ameerika-sovjeti kauplemised kalastusõiguse pärast.

Kudirka nõudis poliitilist

Järg lk 7

Meeleavaldus Riias

Nagu teatavaks saab, on Riiga kogunenud Venemaalt saksa päritoluga inimesi, kes tahavad siirduda tagasi oma isade maale, kust nende vanemad kord Venesse välja rännanud. Nende seas on ka baltisakslastest pärinevaid, kes omal ajal ei ühinenud ümberasumise aktsiooniga.

Kuigi olevat Saksa valitsusega kokkulepe vene-sakslaste asustamiseks Saksamaale, ei anna Vene võimud selleks väljasõidulubasid. Et survet avaldada võimudele, tomunud mõned nädalad tagasi Riia südalinnas nende meeleavaldus, millest osavõtjaskonda arvatud kuni 17.000 inimesele.

Vene võimud toonud kohale tugevdatud miilitsaüksusi, et demonstrante kõrvaldada liiklustakistustega endile tähelepanu tõmbamisest. Demonstrandid moodustanud politsei vastu "inimketid", hoides üksteise käe alt kinni. (VES).

Arhiivi asemel töökoht

Tööturuvalitsus (AMS) on saanud valitsuse loa luua 150 isiklikku teenistuskohta nendile isikutele, kes töötaoleku tõttu on paigutatud arhiivitööle ja on selle staatusega tööl olnud juba pikemat aega.

Tööturuvalitsus tahab kindlate kohtade loomisega parandada nende pikaajaliste arhiivitöötajate teenistustingimusi ja anda neile suuremat teenistuskindlust.

Arnold Susi (ees akordeoniga) pärast vangistuseaja äraistumist Krasnojarskis koos teiste eesti küüditatutega 50-ndate aastate lõpul (ta sai koju 1959). Vasakult teine, hallipäine daam on anni Varma, omaaegne Tallinna naiskutsekooli juhataja Tui tänavas.

Mees kes tegi Solzhenitsõni demokraadiks

Jüri Uluotsa poolt moodustatud n.n. Tiefi-valitsuse liikmete saatus rullus üles seoses Nobeli-laureaadi Aleksander Solzhenitsõni uue läänes tähelepanuäratanud raamatuga "Gulag-"Gulag-Arhipelaag", milles ta erilise austusega korduvalt puudutab ühte neist, Arnold Susit, lisades, et Moskva Ljubjanka vanglas viibis Tiefi ümbruskonnast 15 eestlast 1945/46 aastatel. Nagu raamatust mulje jääb, on just Arnold Susi see, kes Solzhenitsõnile tutvustas läänelist demokraatiat ja vabaduse probleeme.

EPL on uurinud Arnold Susi saatust lähemalt. Tuntud Tallinna advokaat, keda kolleegid ja ümbruskond pidasid vaimukaks ja eruditsiooniga inimeseks, kes kergesti võis formuleerida ka suuliselt ja oli eriti Euroopa põhiseaduste probleemidega tutvunud, pidi õieti 1944 a. sügisel Eestist punaarmee tagasitulekul põgenema nagu teisedki Tiefi valitsuse liikmed.

Ta oli 22. septembril Matsalu rannas, kuid oodatud ja lubatud paat Rootsist ei saabunud – see oli jäänud nädal hiljaks ning venelased olid juba jõudnud Haapsallu ning randadesse. Võimatu oli mingit paati leida, et saarestikku ülesõiduvõimalust otsima minna.

Nii pöörduti Tallinna tagasi ja üsna varsti tuli MVD vangistama. Ka teised Tiefi valitsuse liikmed vangistati ja viidi Venemaale, kus nad paigutati Moskva Ljubjanka vanglasse.

Moskva ülemkohus, mille eestistujaks oli lavastusprotsessidest tuntud Ulrich, mõistis Tiefi 10, Susi 8-, Sumbergi 8 ja Kaarlimäe 5 aastaks sunnitööle, kuna kolonel Maide mõisteti surma (otsus viidi ka täide). Valitsuse ellu jäänud liikmed viidi edasi orjalaagritesse ja hajutati.

Solzhenitsõni kontaktid algasid Arnold Susiga Ljubjankas. Tänane Nobeli laureaat oli siis veel puhtakujuline revolutsiooni produkt, kel puudusid

Järg lk 7

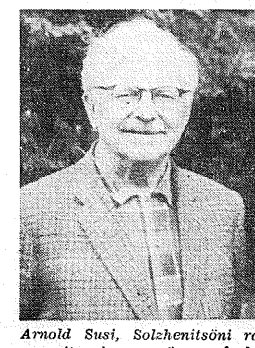

Arnold Susi, Solzhenitsõni romaanitegelane, pärast kodumaale naasmist. Pilt on võetud 1967, aasta enne tema surma.

EPL Kolmapäeval, 30. jaan. 1974

Pretsedent

Huvitav pretsedent pealesõjaaegses poliitikas loodi hiljuti Guinea-Bissau rahvusvahelise tunnustamisega iseseisva riigina, kuigi selle maa territoorium hetkel on okupeeritud portugallaste poolt n.n. Portugali Guineana. Guinea Bissau loodi naaberriigi Guinea pealinnas Conakrys, kus tegutsema asus president ja valitsus, seega sisuliselt eksiilvalitsus.

See omas aga kohe erakordse seisundi, kuna UNO täiskogu otsekohe hukka mõistis portugali okupatsiooni kõnesoleval territooriumil kui "rahu ohustava" ja aktuaalseks muutus Guinea-Bissaule vaatleja-staatuse lubamine. Suur hulk maailma riikides andsid samal ajal eksiilvalitsusele kui legitiimsele Portugali Guinea rezhiimile tunnustuse, nende hulgas idariigid.

Sellega loodi olukord, kus territooriumit, mida okupeerib koloniaalvõim, rahvusvaheliselt esindab okupeeritud rahvast esindav eksiiladministratsioon.

See pretsedent on eriti huvitav selle tõttu, et olukorda kergesti võib projekteerida mujale, kus teised rahvad ja territooriumid on samasuguses olukorras. Bernis Shveitsis ilmuv poliitiline ajakiri ZeitBild seobki otsekohe Guinea-Bissau probleemi Eestiga ja kogu Baltikumiga, kus okupandiks on N. Liit, üks Guinea-Bissau eksiilrezhiimile tunnustuse andjaid.

Ajakiri nõuab maailma avaliku arvamise diskussiooni küsimuses, kas ka Balti riikidele ei tuleks tagasi anda nendelt okupatsiooniga võetud iseseisvus vähemalt vormilise tunnustusega, mis nende maade vabadusvõitlusele annaks sootuks uued aspektid ja avaldaks otsest survet okupandile.

Kõigepealt osutub aga vajalikuks, samuti kui Guinea-Bissau puhul, maailma avalikkust teadlikuks teha faktilisest olukorrast, kus kolmel rahval ja iseseisval riigil on vägivaldselt totalitaarsete diktatuuride kirjaliku lepingu alusel vägivaldselt ära võetud nende iseseisvus ja nende maad seatud kolonialismi kõiki tunnuseid kandva imperialistliku okupatsiooni alla.

Selle teadvuse loomine osutub praegusel hetkel seda kergemaks, et ka üks suuri kommunismimaid, Hiina, ise on hakanud N. Liitu avalikult kritiseerima just imperialismi ja kolonismi pärast. Seega on maailma suurim n.n. "sotsialismimaa" avalikult käe ulatanud antikolonialistlikule võitlusele ka kommunistliku N. Liidu sfääris.

Shveitsi leht kriipsutab alla, et Baltikumi dekoloniseerimine on vägagi oluline Euroopa rahu säilitamisele, seda enam, et koloniseerimine toimus Teises maailmasõja natsionaalsotsialismi ja nõukogude kommunismi vahel sõlmitud kokkuleppega. See kokkulepe, n.n. Ribbentrop-Molotovi-pakt koos salaklauslitega, on senini tühistamata ja kuna sellega loodud olukord Ida-Euroopas faktiliselt edasi kehtib, siis tähendab see seda, et ka pärast kokkupõrget natsismi ja kommunismi vahel sõja kestel, on N. Liit jäänud seisukohale, et Hitleriga toimunud maadejagamised on legaalsed just tollesama pakti alusel. Propagandistlik hoiak, mis kõneleb balti rahvaste vabatahtlikust liitumisest, on mõeldud ja ainult raudeesriidetaguse avalikkuse ees häbiväärse pakti olemasolu salgamiseks.

Küsimus, kuivõrra Hitleri poolt sõlmitud lepingud on edasi kehtivad, sai aktuaalsuse N. Liidu ja teiste idariikide nõudmistega, et Müncheni-pakt tuleb ametlikult tühistada, kuna see puudutas tshehhi rahva iseseisvust. Nõudjad unustasid, et Müncheni-pakti tühistamisega kuuluvad loogiliselt tühistamisele ka kõik teised Hitleri lepingud, millistes käsitleti territoriaalseid muudatusi, s.t. ka 23. augustil 1939. a. sõlmitud Saksa-N. Liidu mittekallaletungipakt (millega vene mõjusfääri pidid minema Soome, Eesti, Läti Ida-Poola ja Bessaraabia), 28. augustil 1939 sõlmitud sõprus- ja piirileping (millega Poola jagati Saksamaa ja N. Venemaa vahel ja ka Leedu liideti N. Liidu sfääriga) ning sama aasta 28. septembril sõlmitud N. Liidu (kes oli võlituse saanud Hitlerit eelmiste paktidega ilma ohvrite teadmata) mittekallaletungipakt Eesti Vabariigiga (Lätiga 5. oktoobril ja Leeduga 10 oktoobril), mis Kremlile andis õigusi oma vägesid paigutada kontrahentide territooriumeile ja mis tegelikult võimaldasid totaalse okupatsiooni varstise teostamise. N. Liit ei ole nende lepingute tühistamise vastu huvi tunnud, kuid demokraatlikul maailmal oleks põhjust seda kategooriliselt nõuda.

Ei saa olla kahte mõõdupuud. Kui vaba maailm koos mittevaba maailmaga peab võimalikuks Guinea-Bissau iseseisvuse tunnustamise ilma, et vastav territoorium oleks vaba, siis vähemalt vaba maailm peaks loogiliselt andma tunnustuse ka Eesti, Läti ja Leedu iseseisvusele, seda enam, et mitmed lääneriigid seda konsekventselt on teinud. Pretsedent on nüüd olemas.

KLA

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuuiutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 170:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 62:—
Kuu ..... kr. 17:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Linda Uusima, Stockholmist USA-sse siirdunud sopran, esineb solistina New YOrgi eesti meeskoori ballil koori aastapäeva puhul.

INFORMATION FRÅN JORDBRUKS- OCH TRANSPORTNÄMNDEN

Kütuse-jaotus maaharijaile

- **Maaharijad kel pole oma mahutit,** taotlevad kütusejaotust blanketil Da 207, mis saadetakse kodukoha kristidsnämndenisse. Taotluse heakstunnistamise puhul saab taotleja vajaduskaardi, tähendab normeerimiskaardi nagu näiteks autoomanikud.

- **Maaharijad, kel on oma mahuti** taotlevad ka blanketil DA 207, mis saadetakse kodukoha kristidsnämndenisse, ent nad saavad selle asemel sisseostulitsentsi ja/või tarbimislitsentsi. Alljärgnevalt kaks erijuhust:

- **1. Kui maaharija oma varud täielikult katavad vajaduse** normeerimisperioodi vältel, väljastatakse pärast taotlust kristidsnämndenile ainult tarbimislitsents. Olemasolev kvantiteet tuleb taotluse sisseandmisel märkida blanketil DA 207. Ka maaharijad, kes enne normeerimisperioodi algust hankisid oma kütusevarud, on kohustatud muretsema tarbimislitsentsi nimetatud varu jaoks.

- **2. Kui oma varud katavad vajaduse vaid osaliselt** normeerimisperioodi vältel, väljastatakse pärast taotlust kristidsnämndenisse nii sisseostu- kui ka tarbimislitsents. Tarbimislitsentsile märgitakse kui palju kättesaadavast kvantiteedist tohib normeerimisperioodil kasutada. Sisseostulitsents väljastatakse normaalselt 1.200 liitrile. Juhul kui varumiskapatsiteet on vähem kui 1.200 liitrit, või muude erandjuhtumite puhul väljastatakse loomulikult litsents vähemale kvantiteedile. On aga omad varud 100 liitrit või vähem, pole üldse vaja tarbimislitsentsi.

- **Blankett DA 207** näeb ainuüksi ette vedelkütuseid omaenda tarbimisühiku traktoritele, sisepõlemismootoritega varustatud masinatele. Vajaduse hulka tohib sisse arvestada kütust omaenda transportideks vähemas ulatuses. Nii ka metsa lõikamist oma majapidamise raames ja oma lumekoristamist.

- **Metsandus.** Siin tehakse taotlus blanketil DA 213, mis saadetakse läänivalitsusse. Taotlus näeb ette kütusevajadust metsa lõikamiseks ja metsatoodete transporti kogumispunktidesse. Tuleb tähele panna, et kütusejaotust masinate käsitsejaile metsanduses taotleb tööandja.

- **Aiandus.** Mootor-tööriistadele tuleb kütusetaotlus teha blanketil DA 207 ning saata kodukoha kristidsnämndenisse. Tuleb tähele panna, et ülal äratoodud juhised ainuüksi kehtivad mootorikütuste kohta ja et kütteõlisid soojenduseks (näit. kasvuhooned j.m.) annab kvoodi alusel ordinaarne õlidega varustaja.

JORDBRUKSNÄMNDEN
TRANSPORTNÄMNDEN

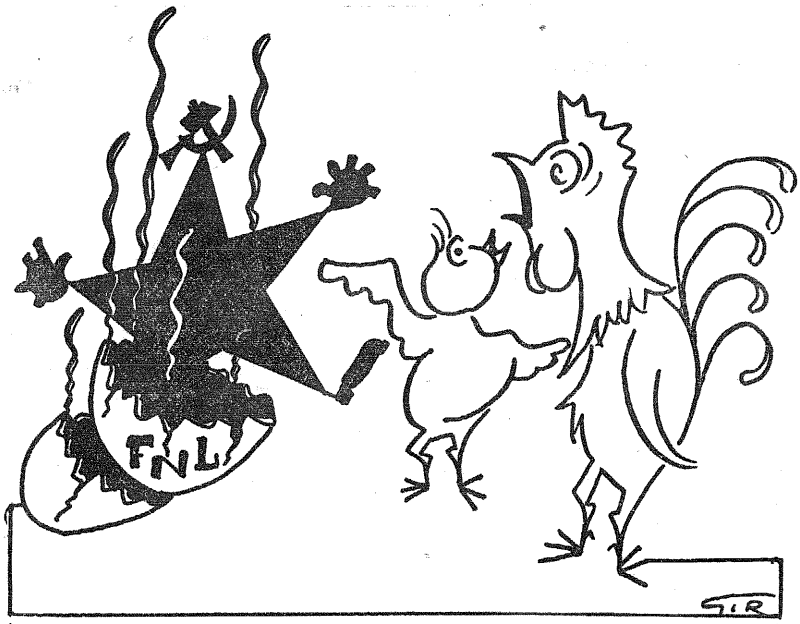

Kasvatuspäeval Stockholmis esitati küsimus, kas FNL-märki kandvad noored on kohased eesti rahvuslikes organisatsioonides.
— Sellest munast tuleb õige isemoodi poeg!

KGB kõrgeim juht inspekteeris Eesti okupatsiooni

N. Liidu KGB ülem ja poliitbüroo liige Andropov külastas Kremli okupatsiooniala Eestit ja teda võeti Tallinnas vastu erakordsete auavaldustega kohalike okupatsioonivõimude poolt. Ametlikult andis Andropov Kremli poolt Tallinna linnale Lenini ordni ja okup. Eestile "Rahvaste Sõpruse ordeni", kuid tegelikult, nagu nähtus ta sõnavõttudest, oli tal ka "erialalisi" huvisid, kuna ta pidas vajalikuks eesti rahva iseseisvust sarjata ja rahvusteküsimut selgitada.

"Rahva Hääles" ära toodud Andropovi kõnest nähtub, et julgeolekupolitseiülemal oli Tallinnas mitu ülesannet, mis kajastusid selgeplirliiselt tema pikas sõnavõtus. Esmajoones kajas tema ettekandest läbi hoiatus eesti rahvuslikult mõtlevatele elementidele, teiseks tuli ta eesti rahvalt nõudma uusi panuseid ja pingutusi "Suure sotsialismimaa" ülesehitamiseks ja kolmandaks selgitas ta N. Liidu välispoliitilisi eesmärke.

KGB ülem mainis, et bolshevikud on suurepäraselt ära lahendanud rahvusküsimuse ja kaotanud vaenulikud suhted rahvuste vahel.

Ta mainis, et tsaariarmee rusudele kerkis uus sotsialistlik riik, kus enesemääramise võimaluse saanud rahvad ei olevat tahtnud üksteisest lahku lüüa, vaid püüdlenud tihedamale ühinemisele. Kõneleja tsiteeris ka eesti kommunistide üleskutset 1918. aastal, milles märgiti, et mitte Venemaast lahkulöömine, vaid kõige lähem ja vennalisem liit Venemaa töörahvaga on kommunistide lipukiri.

Andropov sarjas ägedalt Eesti Vabariigi aega ja kinnitas siis, et eesti rahvas olevat vabatahtlikult astunud Nõukogude liitu, mis olevat eestlastele suureks kasuks, kuna kommunistliku Eesti tööstustoodang olevat 34 korda suurem kui 1940. aastal.

Kiitnud eesti rahva suurt panust sotsialistliku majanduselu ülesehitamisel laskus Andropov kriitikasse ja mainis, et vaatamata senistele saavutustele on majanduselus ikka veel palju puudusi ja väärnähteid eriti elamute ehitamisel, mis tulevad partei juhtimisel kõrvaldada.

Kuigi Andropov oli oma kriitikas võrdlemisi tagasihoidlik, käis tema sõnavõtust siiski punase joonena läbi etteheide, et eestlased ei ole sliski veel küllalt andnud suure Venemaa toetamiseks ja ülesehitamiseks.

Peatudes välispoliitika juures, kiitis KGB ülem truualamlikult partei peasekretäri Brezhnevi ettenägelikku rahupoliitikat. Kuid siis järgnes ähvardus:

"Muidugi, seltsimehed, rahvusvahelise pinevuse lõdvenemine ei tähenda klassivõitluse lakkamist rahvusvahelisel areenil. Kohanedes uue olukorraga maailmas, püüab imperialism kasutada seda oma klassihuvides. Ta püüab intensiivistada "idoloogilist sisseimbumist" sotsialismimaadesse, sealhulgas N. Liitu.

Nende plaanides pole just viimane koht reserveeritud ka emigrantliku natsionalistliku rämpsu kasutamisele.

Ennast siimakirjalikult varjates "inimõiguste kaitsemise" loosungi taha, püüavad ühed või teised tegelased Lääneas saada õigust meie asjadesse vahelesegamiseks, õigust vabalt arendada õnnestustegevust sotsialismimaades. Säärastele poliitikutele võime otsekohe öelda: "Ei lähe läbi"! (VE)

Refleksioone

OKUPATSIOONI-PROPAGANDISTID Tallinnas on juba mõnda aega end lõbustanud sellega, et nad aeg-ajalt keedavad Mihhailovi-komitee väljaandel ilmuvas "Kodumaas" mürgisuppi välismaal ilmuva ajakirjanduse võltsitud tsitaatidest, mis omakorda seatakse sellistesse ühendustesse, et see peab kodurahvale kinnitama pagulaseestluse vaimset "mandumist" ja näitama, et seal kasvab uus sugupõlv, kes on valmis ulatama käe okupantidele ja nendega koos "eesti asja ajama".

Selle juures identifitseerivad okupatsioonivõimud ennast kogu aeg "eesti rahvaga", kellega neil tõepoolest muud tegemist ei ole, kui et nad Moskva satraapidena ja sealsetel näpunäidetel selle rahva eneseavaldust alla suruvad.

Teadmises, et eesti rahvas loodab palju oma läänes viibivaist suguvendadest, tulebki neid lootusi sumbutada ja välja juurida. Sealjuures loodetakse ilmselt palju n.n. generatsioonitrotsist, nagu selgub nendest väsimatuist aplausidest, mida lahkelt jagatakse kõigile, kes opositsiooni näitavad ja eriti kui kahtlust avaldatakse lähema mineviku dokumenteeritud ajalooliste sündmuste suhtes.

Lootuses, et see õrritab need ajad üle elanud generatsiooni vihale "uskmatute noorte vastu" ja siis vaikselt lõigata vilja infiltreerimise organiseerimisega. Esialgu on tegemist küll soovunelmatega, sest eesti noored oskavad sliski intelligentselt asju näha ega lange nii primitiivsetesse lõksudesse, kui "Kodumaa" neid püüab seada.

UPPSALA RAAMATUNÄITUS ulatus Tassi telegrammi kaudu ka kodumaale, kus seda serveeriti okupatsiooni ajalehtedes:

"Suure menuga toimus Rootsis, Upsala linnas Eesti raamatunäitus.

Linnaraamatukogu stendidel olid eksponeeritud polii tiline, teaduslik, tehniline, ja ilukirjandus ning lasteraamatud. Siin peeti loenguid kirjanduse arengust Nõukogude Eestis.

Upsala ajaleht "Arbetarbladet" märkis, et näitusel oli välja pandud ka rootsi kirjanike A. Lindgreni, S. Lagerlöfi jt. teoseid eestikeelses tõlkes.

Näitus oli organiseeritud Upsala Ülikooli soome-ugri keelte teaduskonna algatusel.".

Tass kriipsutab sellega alla, et välja oli pandud esijärjekorras p o l i i t i l i n e kirjandus ja et korraldajad olid rootslased ülikooli soomeugri keelte osakonnas. Upsala ajalehed kõnelesid ainult ilukirjandusest. Või pandi sliski välja ka midagi poliitilist peale selle, mida broshüüridena jagati?

Tuleb meelde, et eksiileesti raamatunäitusel kuninglikus raamatukogus Stockholmis ei lubatud ühtki poliitilist raamatut välja panna.

"Kodumaa" püüdis ühe kirjaga hiljuti "ergutada" Uppsala Alma Materi soomeugrilist asutust nende sõnadega (sel puhul, et soomeugri keelte instituut korraldas 12. oktoobril n.n. ENSV dokumentaalfilmide seansi):

"Lõpuks tahaks loota, et soomeugri keelte instituudil jätkuks tahet, jõudu ja mehist meelt selleks, et tulevikuski pakkuda siinsele publikule siiraid ja põgusaid, ülimalt huvitavaid kinoelamusi teiselt poolt Läänemerd".

On tõesti huvitav, kas "mehemeelse" instituudi vastutaval juhil on aimugi, kuidas asutust raudeesriide taga kujutatakse propagandavankri vedajana? Igal juhul on ta isiklikult alla kriipsutanud ka eestlastele, et teaduslik asutus jääb erapooletuks poliitika suhtes.

Mis puutub veel asja refereerimisse TASS-i poolt, siis ei nimetatagi, et Uppsalas loenguid käis pidamas kirjanik Enn Vetemaa. Oli see nii tagasihoidlikkusest?

EINAR VAN DE VELDE, edvokaat, kes seisis Energi-protsessi keskpunktis ühe kaebealuse kaitsjana, avaldas neil päevil oma memuaarid, mis muidugi omavad ka peatüki "Energi-protsessist", mis rullus aastal 1965, kuigi laev hukkus juba 15. septembril 1960.

Seega tuli protsess just enne aegumisaja täitumist. Nagu selgus, uputati laev teadlikult kindlustusraha kättesaamiseks dünamiidilaenguga.

Kuna laengu panija oli saanud saksa SS-väljaõppe märksa vägevamate objektide õhkimiseks, siis juhtus, et laevaga koos hukkus 10 inimest. Dünamiidilaengu panija oli aga üks nendest, kes pääses ja tema oligi see, kes kohtus kõik üles tunnistas. Tema ülesandjaks osutus ta naine.

Kuna sellele järgnes lahutus, siis nimetab advokaat kaebealust "lahutusmehe", märkides m.h., et tal oli väga selklusrikas minevik ja kaaskaebealune, laevafirma direktor, olevat koguni insinueerinud oma kaastegevust eitades, et tema ülesandmine olevat toimunud teatavate nõukogude ringkondade mõjutusel Eestist ja et oletatavasti on uputamise taga olnud poliitilised motiivid.

Van de Velde märgib, et protsessil kujunes otsustavaks "lahutusmehe" jutustus ja ulestunni stus, sest kohus jäi teda uskuma. Advokaat märgib siiski, et kaebealused said väga ausa kohtupidamise, ka prokurör olnud "väga objektiivne mees".

Sellegipoolest jätnud protsess talle ebamugavustunde, kuna kohus toimus tervelt 15 aastat hiljem ja siis on juba peaaegu võimatu selgitada süüküsimust sama efektiivselt kui otsekohe pärast kuritegu. Kuid ometi lõõb see puruks inimeste elu. Kuid õigus ei võta arvesse inimlikke külgi, lõpetab advokaat.

Mis puutub tollesse ebameeldivasse eestlaste-protsessi, siis kõige ebameeldivam oli see eestlastele. Kes aga ometi on püüdnud inimlikult suhtuda ja unustada toda n.n. "töö-õnnetust", nagu mõned seda küünilisel nimetasid.

KJ

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Peakoosolek

Eesti Sõjainvaliidide Kapitali peakoosolek peetakse Eesti Majas, Walling. 34 pühapäeval, 10. märtsil kl. 14. Päevakorras koosoleku avamine ja rakendamine, koosoleku seaduspärasuse kinnitamine, tegevuse ja rahalised aruanded, juhatuse vastutusest vabastamine, ESK edaspidise tegevuse küsimus, valimised põhikirja järele, algatatud küsimused.

ESK par. 6 alusel on käesolev teade kutse liikmeile peakoosolekust osavõtmiseks.

GÖTEBORG

Narva Spordiklubi pidu

Laupäeval, 9. veebr. algusega kl. 19 korraldab Narva Spordiklubi kevadhooaja esimese peo. Et külaslitele pakkuda vaheldust, toimub pidu seekord Odinslundi peosaalis, Carlbergsgatan 10, Örgryte vana kiriku taga.

Pidule sissepääs nagu varemgi 10:-. Pääsmetel loositakse välja kolm üllatusvõitu.

Piduõhtul on võimalik tantsida moodsa diskoteekmuusika saatel. Narva Spordiklubi ütleb kõigile teretulemast.

Pääsesid läände

Kodumaa okupatsioonivõimude teateil külastas Rootsis poega Marie Koort, öde Lidia Evert ja venda Alide Käppa.

Ameerikas külastasid sugulasi Helja Pitk ja Selma Migasto, Kanadas sugulast Eha Kompus, öde Agnes Olar, Amilde ja Joann Klemm.

Inglismaal oli poja juures Salme Rootalu ja Lääne-Saksamaal sugulaste juures Peeter ja Ester Luiga.

Soodustus EPL tellimisel konto-omanikele LHÜ-s

EESTI LAENU-hoiu ühisuse juhatuse otsusel on liikemeil võimalik tellida Eesti Päevalehte j.t. eesti ajalehti 20-kroonise soodustusega.

Soodustust võivad saada kõik eesti hoiukontode omanikud, kelle hoiukontos 31. dets. 1973 a. oli vähemalt 1.500 krooni. Igal leibkonnal on kasutada ühe eesti ajalehe tellimine soodustusega. Ajaleht tuleb tellida tavalises korras ja tellimise kviitung (või selle fotostaatkoopia) saata hiljemalt 31. jaanuariks 1974 Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele (mitte pöörduda Stockholms Sparbanki poole!). ELHÜ kannab hiljem kr. 20:— vastavasse hoiukontosse ja saadab postiga sellekohase tõendi.

Saata hiljemalt 31. jaan. 1974 Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele Box 16318 103 26 Stockholm 16

Kontoomaniku nimi .....

Hoiukonto nr .....

Sünniaasta .....

Elukoht .....

Posti nr. ja koht .....

Lisa: Eesti Päevalehe tellimise kviitung.

Kodumaa-helilooja J. Aavik Tema 90-ndaks sünnipäevaks

Inimene, kes jõudnud vanemasse eluikka, mil ta igapäevase leivatöö muredest vabanenud, leiab aega pilku heita oma minevikku ning sealt üles leida momente, millised kajastavad eluvõitluses ettetulnud võidumomente ehk kokkupuuteid isikutega, kes ühel või teisel viisil on toeks olnud tema sihtide saavutamisel ja ostunud tema elu positiivseteks tugipunktideks.

Ütelus lindude kohta, et iga lind laulab oma nokaga, kehtib ka inimeste kohta, sest nad on nii loodud: üks eestlaseks, teine sakslaseks, kolmas prantslaseks jne. Kõik nad kõnelevad sündides oma emakeelt, laulavad oma rahva laule, mida nende rahva pojadtütred loonud rahvalauludele, luulele tuginevatel viisidel ning ainetel.

Juhan Aavik on ühe oma kompositsiooni pealkirjaks pannud: "On ilus elada". Tema loomingu põhiluseks on olnud tema kaunis kodumaa ja selle rahvas. Sellest kõnelevad tema laulud: "Tervitus", Püha põline ja üllas", "Suvelaul – Suvi", "Aasta kaunimal õhtul", "Meie laulame", "Hoia Jumal Eestit" ja teised kaunid sooloja koorilaulud.

Neid on vaimustuses lauldud laulupidudel nii kodumaal kui ka väljaspool seda eksisteerivate laulukooride poolt.

Mitte ainult oma laulude ja muusikapalade loomisega pole Juhan Aavik teeninud oma rahvast, vaid ka oma kasvatava tööga muusika õppeasutustes, koolitades innukaid noori tema sihtide saavutamiseks kodumaa helikunsti arendamiseks.

Mainigem siin vaid tema hilisemas vanaduses koostatud "Eesti Muusika Ajalugu", milles rikkalikult jäädvustatud eesti rahvaviiside vormid, laulukooride tekkimismomendid, nende juhtide visat tööd kooride väljaõpetamisel esinemisteks varasematel (algusega a. 1869) ja hilisematel ülemaalistel laulupidudel.

Vanemad konservatooriumi lõpetanud tunnevad röömu oma järeltulijate pärast, kelledel nüüd osutub kergemaks selle raamatu abil oma teadusehimu rahuldada, millest nende eelkäljad omal ajal kibedat puudust tundsid.

Kirjanik P. Grünfeldt ütleb ühes oma pühenduses: "Kui noores eas veri soontes käärib, siis pea meeles otsides siin teid, vaid see meist eluönne väärib, kes otsides siin peab võitma neid". Autor on nende sõnadega tabavalt märkinud ühe väikerahva eluvõitlust oma kunstihuvide eest võitlemise teel.

Juhan Aavik on kogu oma eluaja jooksul olnud meie rahvusliku muusika loojaks ja edasiarendajaks, kuhu ta enamiku oma ajast ning energiast on ohverdanud.

Ka temalgi on olnud tõusu- ja mõõnaperioode, kuid nagu kadunud saadik Laretei kord tähendas, ei olevat tema nii jonnakat inimest kui Juhan Aavik, kunagi varem kodhanud,kriipsutades sellega alla juubiliari sihikindlust oma eesmärkide saavutamisel.

Tagasi mõeldes oma konservatooriumi päevile, mil oli tihe side tema kui direktori ja õpetajaga, peitus temas alati lahkus õpilaste kohtlemisel, neid abistades igasugustes olukordades võimaliku vastutuleku piirides. See omadus kaasinimestega suhtlemisel on jäänud temale omaseks ka kõrge vanuse piiri ületamise päevadel.

Sõja ajal oli Juhan Aavikul peale kitsenenud töötingimustes ja krediitide puudumisel raskusi Tallinna Konservatooriumi käigushoidmisega. Oli tarvis leida lahendust eesti muusika pärandi, mis koosnes peamiselt käsitsi kirjutatud algupäranditest ja partituuridest, kindlasse kohta paigutamiseks, et neid hoida sõjas hävimast.

Juhan Aaviku 80a. sünnipäeva puhul intervjueeris teda ajakirjanik V. Kures (Fakt). Ta on kirja pannud üksikasjalikult momendid Aaviku elukäigust ning ülevaatliku kirjelduse annud juubilari juhtimisel olnud asutustest ning organisatsioonidest.

Neist kirjeldusist selgub, kui palju vajalikku oli tarvis korraldada, et käigus hoida kõike seda, mida ei oldud suudetud varemalt korda seada õppinud muusikajuhtide puudumisel. Igat asja tuli alustada täiesti algusest peale, sest eelnevate aegade traditsioonid puudusid täielikult.

Viera j. Läte tegevus Tartus toimus alles rohkem asjaarmastajate koosseisu alusel, millele oli tarvis kindlam põhi luua kvalifitseeritud jõudude juurde muretsemisega, et suuremaid muusikaüritusi võimalikuks teha.

Juhan Aavikut jatkus nii Tartu kui Tallinna, kus oli vilunud juhti vaja. Tema kohta võib kindlusega mainida, et temale langes osaks meie ärkava muusikahälli juures seista. Aja jooksul tuli juurde rohkem muusikalist haridust omavaid muusikapedagooge muusikakoolidele kui ka teatrite ja kontsertide vajaduste rahuldamiseks.

Sellest aspektist vaadatuna on Juhan Aaviku tähtsus meie muusikaelu arenemisprotsessis suur just tema kirjatöödes tallele pandud faktides ja siin tuleb tema teeneid tunnustada.

Ei ole kerge seista vastutusrikkal kohal aegadel, millised nooremale generatsioonile tundmatud – selle tõttu on Juhan Aavikut ka tihti kritiseeritud. Kui ajad paremaks muutusid, Konservatoorium Tallinnas käiku läks, kes oma esimesed noored muusikaõpetajad ellu saatis, jagunes töö uute jõudude vahel, tuues kergendust vanematele eestvõitlejatele-kolleegidele.

Ühiste pingutuste viljana kujunes eesti rahva muusika arenemine euroopaliku tasemeni. Seda tõendab käesolev aeg, mil Tallinna Konservatooriumi endised õpilased nii kodumaal kui ka laias maailmas laialipillatuina täidavad oma kohustusi nii õpetajaina kui ka intepreetidena võrdselt teiste rahvuste esindajatega.

Üheks ilusamaks elamuseks oli pühapäeval, 20. jaanuaril Stockholmis korraldatud Juhan Aaviku juubeli tähistamise kontsert. See viis mõtted traditsiooniliste üldalulupidude meeleolude valda, eriti segakooride esinemisel, selle naispere värvirikka rahvaröiva säras olles, mil Juhan Aavik ise nii kodumaal kui ka siin esines juhataja puldis.

Kahjuks ei saanud ta ise seekord haiguse tõttu isiklikult vastu võtta rahva kiiduavaldusi otse oma austajailt.

VOLDEMAR AARELAID

Juhan Aaviku üheksakümnendaks sünnipäevaks 29. jaanuaril on käesoleva pühenduskirjutuse talle kirjutanud maestro endine õpilane ja sõber, helikunstnik Voldemar Aarelaid Kopenhaagenist.

EESTI MAJA WALLING. 34-I

Perenaine: 21 81 34
Majavanem: 11 47 77

Seltskondlikud ruumid on avatud äripäeviti kell 11.30-19.00 laupäeviti kell 14.00-17.00 kuid pühapäeviti on ruumid suletud.

Sooja toitu serveeritakse Eesti Majas äripäeviti kell 11.30-13.30 ja 17.00-18.30 (laupäeviti on vald kohviku osa avatud).

Ruumide üürimine toimub Eesti Maja perenaise kaudu telefonil 21 81 34. Küsige ka menüü ettepanekuld! Kui on erilisi soove, katsume neid lahendada.

Majavanema büroo on avatud teisipäeviti kell 9.00-18.30 kolmapäeviti kell 11.00-15.00 ja neljapäeviti kell 14.00-18.00.

Majavanema telefon: 11 47 77.

Soome ajaleht Tallinna teatrist

HELSINGI (EPL) – Tallinna teatripilte (Tallinnan Teatterikuvia) – selle pealkirja all avaldas Uusi Suomi oma 9. jaanuari numbris pikema artikli Tallinna teatrielust.

Artikkel, mille autoriks Heikki Eteläpää, algab Voldemar Pansole, 53, omistatud kiidusõnadega. Autor nimetab teda "eestlaste teatri tänapäeva võimakaks meheks", kellel puuduvat võistleja ja keda soomlasedki hästi tunnevad ja tunnustavad.

Paar aastat tagasi külastas Tallinna Draamateater Helsingit ja andis seal etenduse Aleksis Kivi "Seitsme vennaga". See oli "Seitsme venna" senistest lavastustest täiesti erinev ning publikut võluv tõlgitsus Voldemar Panso poolt. Etenduse pealkirigi – Täna mängime "Seitset venda" – osutus mõneti originaalsust.

Artiklist selgub, et iseseisvuse lõpul lavakarjääri alustanud Voldemar Panso on 1956.a. lõpetanud Moskvas kõrgema teatrikooli, misjärele ta olnud Draamateatri näitejuht ja Tallinna konservatooriumi näiteosakonna juhataja.

1965 tulnud ta uue Noorsooteatri juhiks, mis kujunenud huvitavaks teatrikunsti keskuseks Eesti pealinnas. Eteläpää märgib, et Panso koolitas Mikk Mikiveri oma järglaseks ja a. 1970 võttis oma peale Draamateatri peanäitejuhi kohustused.

Edasi selgub, et Panso on pidanud kauemat aega teatritööst eemal olema. Möödunud aasta algul tabas teda südameinfarkt ja sellest pole ta veel tänani täiesti toibunud. Tema eemalolek andvat Draamateatris tunda, kuna seal polevat juhikaadrit, kuigi Draamateatril (või ametliku nimega pika idamustri kohaselt! Tööpunalipu ordeniga V. Kingissepa nimeline Tallinna Riiklik Akadeemiline Draamateater) on 56 näitlejat, millist arvu pole näiteks üheski soome teatris.

Näitejuhtide ülesandeid täidavad nüüd näitlejad Eino Baskin ja noor Raivo Trass, kes on selleks taibukust näidanud.

Draamateatri dramaturgiks on Lilian Vellerand, kellega Heikki Eteläpää on vestelnud sellest, mis on teatri kavas praegu ja mis on tulemas. Nii on parajasti käigus Istvan Örkény "Kassimäng", mille edu olevat garanteeritud.

Teater valmistab praegu ette Enn Vetemaa uut näidendit nimega "Püha Susanna ehk Meistrite kool", mis on dramaturgi sõnade järgi hiilgav komöödia, veelgi parem kui sama autori "Õhtusöök viiele" (on Tampere Teatri kavas 1. veebruarist). Selles olevat sügavinimlikku ja tõsiseid mõtteid. Kavva võetavat ka Siberi kirjaniku Aleksnadr Vampilovi näidend.

Soomlane on jutelnud ka Mikk Mikiveriga, kes lavastab Noorsooteatris s.a. kevadel Aleksis Kivi "Nõmmekingsepad", mille Esko osa mängib noor andekas koomik Ivo Eensalu, kes olnud "Seitsme venna" Timona võrratu. "Nõmmekingseppade" Topia osa mängib teine andekas koomik Ants Eskola.

Mikk Mikiveri kohta ütleb Heikki Eteläpää, et ta on pärit Loksalt, Eesti rannajoone kõige põhjapoolsemast tipust.

Dr. vet. Ants Pallop, kes omab New Jerseys loomakliiniku, tegi läbi üsna halva õnneluse ühe oma "patsiendi" tõttu. Olles ravimas suurt bernhardiineri tõugu koera ja võttes loomalt vajalikku verd, hammustas koer ootamatult arsti otse näkku, tekitades suure haava. Vigastatu toimetati haiglasse, kus haavale tuli teha 17 õmblust.

Ka noorimad lauljad olid austamas Juhan Aavikut tema 90-aasta sünnipäeva puhul — Stockholmi eesti algkooli koor laulis Stockholmi Medborgarhusetis helilooja austamisaktusel (EPL-foto Lepper).

Lauljad ja publik tõid oma austuse J. Aavikule

Käesoleva sajandi esimestel kümnenditel ja iseseisvuse aastatel tegutsesid mele kultuurielus kaks üldtuntud Aaviku-nimelist isikut: keeleteadlane ja kirjanik Johannes Aavik ning helilooja dirigent Juhan Aavik. Kuna nimed olid kergesti segiminevad, ristis rahvasuu nad oma igapäevases keelepruugis nende kutsealade järgi — esimese keele-Aavikuks, teise muusika-Aavikuks. Pärast kodumaa okupeerimist siirdusid mõlemad maapakku.

Kolme aasta eest me pühitseseime keelemaestro Johannes Aaviku üheksakümnendat sünnipäeva. Tänavu aasta algul, 29. jaanuaril, võime pühitseda eesti rahvusliku muusika ühe suuremhe Juhan Aaviku üheksakümnendat sünnipäeva. Ja seda tehakse eestlaste keskusis mitmel mandril.

Eesti Lauljaskond Rootsis korraldusel toimus Stockholmis pühapäeval, 20. jaanuaril Medborgarhuseti suures saalis Juhan Aaviku helitööde kontsert autori 90-nda sünnipäeva tähistamiseks. Kava sisaldas koori- ja soololaule ning instrumentaalmuusika palu. Kaastegevad: Helmi Klement (sopran), Hilma Nerep-Mossin (klaver), Alfrid Pisuke (viiul), Jan Neander (tshello), Harri Kiisk (klaver) ning kolm koori — Stockholmi Eesti Algkooli Õpilaskoor, Stockholmi Eesti Segakoor ja Stockholmi Eesti Meeskoor.

Õieti võime rääkida neljast kaasategevast koorist — Stockholmi Eesti Naiskoori lauljad tegid suures ulatuses kaasa Segakoori koosseisus ja nende juhataja Hilma Nerep-Mossin esitas kontserdi publikule sisuka ülevaate Juhan Aaviku elust ja tegevusest.

Enne eesrilde avamist ettekanneteks, pöördus Eesti Lauljaskond Rootsis juhatuse nimel koosolijate poole J. Kant, teatades et juubilar ei saa tervislikel põhjustel (ta viibib haiglas) kahjuks kontserdile tulla. Me kahjatseme seda südamest. Innustatud püüdest teha oma parima ja jäädvustada tänast, autorile pühendatud kontserti, on meie palvel V. Nairis tänuväärselt võtnud endale ülesandeks see helilindistada.

Kogu kontsert koos tervitustega võldakse Juhan Aavikule ta sünnipäeval ette mängida. Lisaks sellele saadetakse talle õnnitlustervitus kõigi kontserdist osavõtjate ja sellel esinejate allkirjadega.

Kontserdi avas Stockholmi Eesti Algkooli Õpilaskoor, esitades kolm laulu: "Karjapoisike" (M. Veske), "Kuidas saapad saadi" (H. Valma) ja "Krokodill" (K.E. Sõõt). Noorte laululust ja palade hoogne meloodilisus sai heaks oomeniks kontserdi menule.

Lastekoori laulud moodustavad väärtusliku ja silmapaistva osa Juhan Aaviku zhaanriterohkes loomingus. Õpilaskoori saatis klaveril kooli muusikaõpetaja Harri Kiisk.

Õpilaskoori esinemisele järgnes Hilma Nerep-Mossini ettekanne. Pilt, mida kuulajad said Juhan Aavikust inimesena ja loojana, oli kokkuvõtlikult terviklik, tükike elavat eesti muusikakultuuri ajalugu.

Lehti Augi, kes haiguse tõttu oli takistatud esinemast, asendas vokaalsolistina Helvi Klement (sopran), lauldes "Tervituse" (M. Veske) ja "Kojuigatsuse" (Ernst Enno). Oma laulud on Juhan Aavik kirja pannud südamega ja lauljatar tõlgendas neid siira tundeehtsusega. Klaverisaade Harri Kiisk.

"Trio viilule, tshellole ja klaverile" esitasid Alfred Pisuke, Jan Neander ja Hilma Nerep-Mossin. Selle vahelduvad meeleolud pakkusid esinejaile häid võimalusi musitseerimiseks ja oma instrumendi efektseks käsitlemiseks sujuvas koosmängus. Kuulajaid paelus eriti trio kolmas osa "Poco allegro" oma heatujuliste, kergejalgselt tantsivate käikudega.

Alfred Pisuke mängis nüüd esiteks vana tuttava "Albumilehe" (kirjutatud 1936.a.) ja selle järele kakskümmend aastat hiljem (1955) loodud Fantaasia "Äravildute mälestuseks". Milline kontrast motiivis ja meeleolus!

Ja milline ilmekus autori intensioonide tabamises interpreedi poolt! Kuulajaile meenusid okupatide jõhker vägivald, trellitatud loomavagunid, ahastused ja kannatused, valutavad südamed. Nägin kuulajaid vargsi pühkivat põsele valgunud pisarat. . .

Edasi olid kavas tervitused juubilarile. Suuliselt tervitajate vooru avas Eesti Lauljaskond Rootsis juhatuse nimel J. Kant, mainides muuseas, et korraldajad tahavad selle kontserdiga avaldada oma suurt ja sügavat lugupidamist maestrole. Helsingi Kansallis-Kuoro, keda eesti lauljaskonnaga seovad vanad sõprussidemed juba iseseisvuse päevilt, oli saatnud Juhan Aavikut õnnitlema kaks esindajat, kes andsid üle kauni lillekimbu.

Edasi järgnes tervitus Stockholmi Eesti Meeskoorilt. Muusa Ericsson, tuues õnnitlusi Stockholmi Eesti Naiskoorilt, parafraasis kontserdi lõpulaulu sõnad vaikseks palveks "Hoia, Jumal, Aavikut", intuitiivselt tõlgendades koosolijate muret ja häid soove juubilari käekäiguks. Leonid Laid tervitas Eesti Kultuuri Koondise poolt, andes edasi ka Korp. "Revelia" õnnitlused.

Rektor Udo Juuno tõi õnnitlusi Stockholmi Eesti Algkoolilt ning õpilased ulatasid lilli. Rohkelt oli kirjalikke tervitusi: Göteborgi Eesti Naiskoor, Göteborgi Eesti Meeskoor, Norrköpingi Eesti Segakoor, Stockholmi EELK Segakoor, Harry Truus, Piirimetsad, Marie Under ja Artur Adson, Ida Loo-TAlvari, Elli-Marie Hallap j.t. Juubilarile saadetud lilled võttis vastu Juhan Aaviku tütar, kes perekonna esindajana oli kontserdil.

Pärast tervituste tseremooniat algasid kooride ettekanded. Segakoor Harri Kiiski juhatusel esitas kaks pidulikku, pälkesepaistelist laulu — "Püha, põline ja ullas" ning "Suvelaulu" Mihkel Veske sõnadele. Meeskoor Lembit Leetmaa juhatusel esitas kaks, meeolult kontrastset laulu: lüürilise "Aasta kauneimal õhtul" (Marie Under) ja elujõulise, täis protestivaimu "Meie laulame" (Kalju Lepik).

Kontsert lõpetati jõuliselt kõlava, palvusliku lauluga "Hoia, Jumal, Eestit" (sõnad L. Raudkepp) ühendatud kooride esituses, juhatas Harri Kiisk. Lavale kogunes nii palju lauljaid, et see tundus puupüsti täis olevat. Esiridades asuvad rahvarõivaisse riietatud naislauljad moodustasid silmale kauni ja värvirikka pildi. "Hoia, JUmal, Eestit" esitamisel tõusis publik spontaanselt püsti ja kuulas laulu püsti seistes lõpuni.

Kuulajaid näis kontserdil olevat rohkesti. Ettekanded kviteeriti elavate kiiduavaldustega. Kontserdi lõppedes siirduti Eesti Majja, kus koduselt mõnusas meeleolus veedeti paar hubast tundi.

Kontsert sai muidugi anda ainult murdosa suure töömehe Juhan Aaviku elutööst, ta loova isiksuse talendi mitmekülgsusest — heliloojana, dirigendina, ideederikka organisaatorina ja administraatorina, pedagoogina ja publitsistina. Suure ja väärtusliku töö on ta teinud kapitaalse "Eesti muusika ajaloo" koostamisega pagulasolude piiratuses.

Juhan Aavik on olnud väsimatu võitleja eesti rahvusliku heliloomingu arendamise ja levitamise eest. Kiindumus, millele ta on truuks jäänud kogu oma eluaja. Ühineme maestrole adresseeritud õnnitlustega üheksakümnendaks sünnipäevaks ja soovime talle head tervist ja elulusti! Eesti helikunsti grand old man Juhan Aavik kannab oma aastaid auga.

ED. REINING

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Soome külalised Helsingi Kansalliskuorust toomas laulusidet hõimudelt Juhan Aavikule. Vasakult Lilja Hyytiäinen ja Hellin Ylherne. Paremal aktusekontserdi publik Medborgarhuseti suures saalis. (EPL-foto Lepper).

TEATER

Noortele kontakt eesti teatritööga

Stockholmi Eesti Teater koostöös Eesti Komiteega on algatanud väga tänuväärse aktsiooni, et võimaldada eesti õpplvale noorsoole lähemat kontakti eesti teatritegevusega. Eesti algkoolide ja tälenduskoolide õpilastele üle Rootsi võimaldatakse prii sissepääsu Stockholmi Eesti Teatri "Vanaema" etendustele. Aktsioon hõlmab ka noori teistes vanusegruppides. Stockholmi Eesti Noortetöö (SENT) kaudu on võimalik saada õpilaspääsmeid alandatud hinnaga noortele alla 18 aastat.

Aktsiooni mõtteks on kasvatada eesti teatrile nooremat publikut. Eesti algkoolides ja tälenduskoolides on praegu umbes 200 õpilast kelledel nüüd on võimalik saada priipääsmeid "Vanaema" etendustele. Pääsmeid vahendatakse koolide kaudu ja eelinformatsiooni kohaselt on huvi väga suur.

SENT kaudu tahetakse kontakti saada ka teismeealistega. Alandatud hinnaga õpilaspääsmeid vahendatakse "Vanaema" Stockholmi etendusele laupäeval 9. veebruaril kell 19.00 ja neid on võimalik tellida telefonil 08/10 68 07 (äripäeviti kell 17-18).

Kui "Vanaema" turnee on sooritatud, on mõtteks lavastust ja eesti teatri tegevust arutada noortega, millest "Vanaema" kaastegelased osa võtavad. Selliseid arutlusi toimub nii SENT tegevuse raamides kui ka koolides.

Stockholmi Eesti Teater tahab sel viisil tutvustada teatritegevust üldiselt, rõhutades eriti eesti teatritegevust, repertuaari ja sihti.

"Vanaema" pakub kindlasti nii nooremate kui vanemate suurt huvi, kuna tüki sisu on ajakohane ning tõstab esile probleeme millele iga eestlane on sunnitud seisukohta võtma. Arvata on elavaid arutusi noorte hulgas ja noortega, kui lavastus peale turneed nende foorumis arvustamisele tuleb.

Stockholmi Eesti Teatri lavastus "Vanaema" külastab laupäeval 2. veebruaril Norrköpingit, Lilla Teatris algusega kell 18.00. Pääsmete eeltellimised telefonil 011/16 39 19.

Pühapäeval 3. veebruaril tuleb "Vanaema" Estkilstunasse, kus etendus toimub Folkets Husis algusega kell 15.00. Pääsmete eeltellimised telefonil 016/14 77 82.

Stockholmis toimuvad etendused laupäeval 9. veebruaril algusega kell 19.00 ning pühapäeval 10. veebruaril algusega kell 17.00

Pääsmete eelmüük toimub Eesti Kultuuri Koondises ja Välis-Eestis. Pühapäevasele etendusele on pääsmed soodustatud hindadega pensionäridele ja noortele.

"Vanaema" tuleb Göteborgi 16. veebruaril kus etendus algab kell 19.00 Kontserthoone Stenhammari saalis. Pääsmete ettetellimised telefonidel 031/29 01 54 ja 031/26 29 77.

Boråsis toimub etendus pühapäeval 17. veebruaril Engelbrekti koolis algusega kell 15.00. Pääsmete ettetellimised telefonil 033/12 83 52.

K. Söödor esimeheks

TORONTO (VE) — Eesti Rahvusteatri peakoosolek toimus Tartu College ruumes laupäeval, 5. jaanuaril. Teatri esimeheks valiti Kaarel Söödor, abiesimeheks Siegfreid Preem, laekuriks Lydia Vohu ja kirjatoimetajaks Erika Veskimets.

Eesti Rahvusteatri lähemas töökavas on Mika Waltari "Mees, naine ja voorus" Kaarel Söödori lavastusel 9. märtsil Eatoni auditooriumis ja sügishooajal "Anastasia" Ain Söödori lavastusel.

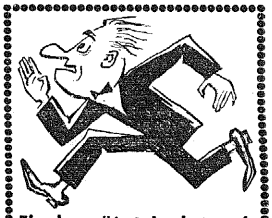

Ei ole mõtet jooksta piletisabasse, kui pilet on õigel ajal ostetud

Arvo Mägi

"VANAEMA"

etendusele:

Norrköpingi Lilla Teatris

laupäeval, 2. veebruaril kell 18. Piletite eeltellimised tel. 011/16 39 19

Eskilstuna Folkets Husis

pühapäeval, 3. veebruaril kell 15. Piletite eeltellimised tel. 016/14 77 82

Stockholmi Södra Teatris

laupäeval, 9. veebruaril kell 19 ja pühapäeval, 10 veebruaril kell 17. Piletite eelmüük Eesti Kultuuri Koondises, Eesti Majas, tel. 11 31 16 ja Välis-Eestis, Lilla Nygatan 8, tel. 11 50 40.

Göteborgi Kontserthoone Stenhammari

saalis laupäeval, 16. veebruaril kell 19. Piletite eeltellimised tel. 031/29 01 54 ja 26 29 77.

Boråsi Engelbrekti koolis

pühapäeval, 17. veebruaril kell 15. Piletite eeltellimised tel. 033/12 83 52

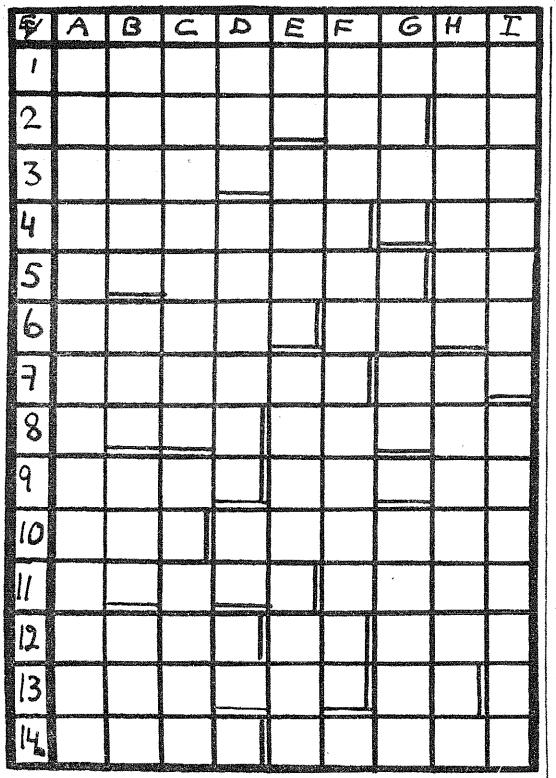

Ristsõna 3

Paremale: 1-A nõutakse hästi kasvatatud inimeselt 2-A selge veega jooksev vesi 2-H kakskõvokaal 3-A elavad teatud natsioonist balkanlased 4-A ilutaim 4-H tema 5-a on külgehakkav 5-H Ühendatud Riigid 6-A jahijumalanna 6-F on last ootav naine 7-A tuntud seltskonnategelane ja skribent Stockholmi eestlaste hulgas 7-G kingitus 8-A end. Prantsuse kuninga tiitel 8-E sügislill 9-A hapu kali 9-E eestipärane naise nimi 10-A jaatust ootav küsimus 10-D teatud liiki kerge sõiduk 11-A "kirstunael" 11-F kuulus abilulahutuskoht Nevadas 12-A Trooja sõja kangelane 12-E Karl-Emil 12-G kell 13-A lahti teinud 13-G ingl. tiitel 13-I rooma number 500 14-A kahjulik loom 14-E ootab talumees sügisel.

Alla: A-1 hästituntud noorsooraamat mereröövlitest B-1 kauni C-1 on näiteks põhi D-1 teie (saksa k.) E-1 aastakoosolek F-1 populaarne suvituskoht tänapäeva eurooplasele G-1 virk H-1 kismet I-1 vaiksed E-3 kreeka täht D-4 J. Straussi kõrval kuulsamaid valsikuningaid Wiinis G-5 aam B-6 kestvalt, alati E-7 aktuaalne pealinn Lähis-Idas H-7 geomeetriline kuju I-8 parim saavutus spordialal (om. kääne) B-9 akumulaator C-9 on näiteks jaapanlane G-9 rooma number 50 D-10 kohusetäitja G-10 liikmehalgus B-12 eestipärane mehe nimi D-12 inglistina D-14 tonn F-14 esimene pikas reas.

Lahendus 2:

Paremale: Ü-A kaasvara 2-A arvemasin 3-A uv d-C alm 3-F Raag 4-A notsu 4-F Gila 5-A imik 5-E tanta 6-A mäger 6-F Moor 7-A Ageri 7-F äi 7-H vi 8-A difteeria 9-A loras 9-F niit 10-A atest 10-F ossi 11-A usin 11-E kotis 12-A la 12-C taaruma 13-A ute 13-D teemat 14-A du 14-C rondo 14-H Aa.

Alla: A-1 kaunimad laulud B-1 Arvo Mägi C-1 avati D-1 seiske E-1 ammu F-1 Vargamäe noored G-1 AS H-1 Rialto I-1 angaaria G-3 Aino E-5 Triest C-6 gefreiter D-7 R.T. (Rabindranaht Tagore) G-7 ir H-7 Viisimaa B-9 otsatu D-9 AS G-9 istu I-9 iisata D-11 NATO E-11 kaen G-13 Mo.

Pilt eesti ilukirjandusest

Erik Thomson: Estnische Literatur. Ihre Europäische verflechtung in Geschichte und Gegenwart. Nordostdeutsches Kulturwerk. Lüneburg, 1973.

Balti sakslase Erik Thomsoni "Estnische Literatur" sisaldab rohkem liike kui kirjandusajalood tavaliselt. Prof. Gustav Ränk oma arvustuses ("Eesti Päevaleht" nr. 3, 12. jaan. 1974) nimetab õigusega teose pealkirja "pisut eksiarvamisele viivaks" ja tarvitab omalt poolt nimetust "eesti-balti literaarne käsiraama.". Nihästi Gustav Ränk kui ka Karl Ristikivi ("Tulimuld" nr. 4, 1973) on teost tervikuna ja selle üksik-alasid olulistes joontes väga tunnustavalt iseloomustanud. Ühinedes tälel määral nende positiivsete hinnangutega ja ilma neid omalt poolt uuesti rõhutamata, tahab käesolev artikkel sliski veidi lähemalt peatuda teose puht ilukirjandust käsitlevail peatükkidel, mida on raamatu 146-st leheküljest 48 (16 lk. eesti kirjanduse algusest kuni iseseisvusaja lõpuni, 19 lk. pagulaskirjandusest ja 13 lk. nõukogude-eesti kirjandusest).

"Estnische Literatur" on ju peale muu tähtis ka selle poolest, et ta pääseb välismaistesse raamatukogudesse ja võib anda materiali kirjanduslikele teatmeteostele. Nendes arvestatakse harilikult alnult ilukirjandust.

Erik Thomsoni poolt kasutatud kirjanduse loetelus (50 numbrit) leiduvad nihästi eesti- kui ka vöörkeelsed eesti kirjanduse ajalood, aga tsitaatide järgi otsustades ta kõige enam toetunud Henno Jänese teosele "Geschichte der estnischen Literatur" (1965) ja H. Peep'i broshüürile "Sowjet-Estnische Literatur" (1968).

H. Jänese kirjandusajaloos, mis oma sihiasetuselt on peamiselt koolikirjanduslugu, on üsnapalju üldsõnalist, mitte küllalt teravate kontuuridega iseloomustust. Osaliselt pidi see ka Thomsoni kirjandusloossе üle kanduma, kusjuures teoste analüüs ruumi vähesuse tõttu võib ainult piiratult esineda või peab tälesti puuduma.

Kõige tihedam on vanema, täh. vaimuliku ja õpetliku kirjanduse käsitlus. Siin olid autoriteks eesti-sõbralikud sakslased, estofiilid. Erik Thomson ise on üks viimseid estofiile. Ta jätab ütlemata, et ka eestlaste asudes kirjanike ridadesse kestis saksa mõju eesti kirjandusele edasi läbi kogu romantismiaja, ulatus realistide August Kitzbergi, Juhan Liivi ja Eduard Vilde noorpõlvejuttudesse ja mitmesugustes seostes hoopis kaugemalegi. Kirjandusvooludest rääkides on siin põhjust nimetada, et Thomsoni kirjandusloos ei ole kirjandusvoolulised ajajärgud küllalt märgatavalt esile toodud.

Tõeline eesti kirjandus laiemas ulatuses algab realismiga, aga just siitpeale hakkab end tunda andma käsitluse hõredüs. Thomson ütleb küll, et Saksamaal elades (1890—1892) tutvus Vilde realismi ja naturalismiga ning sotsialistliku liikumisega ja sai väärtuslikke impulsse edaspidiseks loominguks. Ta nimetab Vilde ajalooromaanide pealkirjad, aga jätab ütlemata, kelle vastu Vilde, samuti ka Kitzbergi, Liivi ja Peterson-Särgava ühiskonnakriitika oli sunnatud. Seega langeb meie kirjanduselus nii oluline kriitiline realism eesti kirjandusloost välja. Vilde "Mäeküla piimameest" kui eesti kirjanduskunsti üht tippteost pole üldse nimetatud, nii nagu puudub ka Suitsu parim luuletuskogu "Tuulemaa". Autorite ja teoste nimesid on rohkesti. Oleks võibolla pidanud piirduma ainult tähtsamate kirjanike ja olulisemate teostega ja neid lähemalt iseloomustama. Nii saaks vöörrahvusest lugeja selgema ülevaate sellest, kes on meie suuremad kirjanikud, mis on nende paremad teosed, nende teemad ja probleemid, millisel määral eesti kirjandus algusest peale kuni meie päevini on olnud rahvuskirjandus, seotud küll tööliselt, küll geograafiliselt, küll ajalooliselt meie rahva saatusega, mis ja paljuski on erinev teiste maade ja rahvaste saatusest. Thomsoni kaitseks tuleb küll ütelda, et ka meie omad kirjandusloolased pole alati teoste temaatikat ja probleemistikku vaadelnud eesti rahva ajaloolise arengu seisukohast. Omade lugejate puhul pole see vaatenurk vahest vajalikuna tundunud.

Faktilisi vääratusi: Kitzberg suri 1927 (mitte 1913); "Tõde ja õigus" ei olnud Tammsaare viimne teos, nagu öeldakse lk-1 14, Helti Talvik on "arbujate" loetelust välja jäänud (nimetatakse sellesse rühma kuuluvaks küll hiljem teises ühenduses), kirjanike akadeemilistes tiitlites on eksimusi, aga see on alliikmaterjali süü.

Ülevaade nõukogude-eesti kirjandusest koosneb peamiselt H. Peep' i broshüüri tsitaatidest ja näitab küllalt põhjalikult, mida rezhiim kirjanikelt nõuab. On loetletud rida ametlikult vastuvõetavaid autoreid ja teoseid. Thomson oleks võinud omalt poolt lisada ka need, peamiselt nooremad kirjanikud, kes on püüdnud vaba valmu võimaluste piire laiendada ja loonud tõelist kirjandust.

Pilt eesti ilukirjanduset oleks saanud õigem ja reljeefsem, kui ülevaateteose "Estnische Literatur" autor oma niikuinii juba palju aega ja suurt vaeva nõudnud töö juures oleks veel ka ilukirjandusse puutuva allikmaterjali eri harud omavahel vördlevalt läbi töötanud.

HELMI ELLER

AIN ROOST KANADA KLASSIS

Kanada kergejõustikuliit tegi äsja teatavaks teatud määral omapärase ja originaalse otsuse, mille põhjal maa paremad kergejõustiklased (kokku 46 atleeti mõlemast soost) on jagatud kolme klassi — A, B ja C. Ühlatav on sealjuures, et välja on jäetud kaks rahvusvaheliselt kõige silmapistvamat naissportlast — 800 m jooksja Abby Hoffman ja vilevõistleja Debble van Kiekebelt. Kuid seda põhjendatakse asjaoluga, et kumbki pole 1973. aastal tulnud toime millegi silmapalstvaga. Ning just aasta saavutused on võetud aluseks klassidesse määramisel. Üsna kummaline otsus.

A-klassi on saanud ainult kolm meeskergejõustiklast, kes maailma aastatabelis platseerusid esimese kaheksa hulka. Nendeks on kõrgushüppaja John Beers ja maratonijooksjad Jerome Drayton ning Brian Armstrong.

B-klassi täidab seevastu ainult kolm naissportlast, need kes maailmaedetabelis on jõudnud kohtadele 9—16.

Kõik ülejäänud — 29 meest ja 20 naist kuuluvad C-klassi. Sinna on arvatud kõik need, kes aasta jooksul on saavutanud muul viisil häid tulemusi. Nende hulka kuulub ka eestlane Ain Roost.

Roost on teatavasti valitud ka Kanada esindusse, kes võtab osa järgmistest Briti "Commonwealthi" mängudest, mis toimuvad jaanuaris Uus-Meremaal. Kanada trupp sõidab välja juba 3. jaanuaril, tehes vahepeatuse Havai saarel, kus võetakse osa kaheksapäevasest treeninglaagrist Havai ülikooli juures.

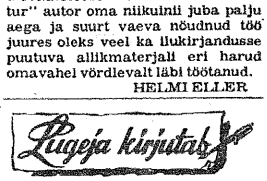

TEATRIPROBLEEM

Armas V.P.! — Lugesin artiklit "Eesti teater, kuidas on tervis?" 19. jaanuari Eesti Päevalehes suure huviga. Autor kirjeldab eesti teatritegevust paguluse minevikus. Jah, meil on juba olemas "minevik" siin vöörsil — seda on kõik õige ja mõnus meenutada ja see jääb ka ajalukku.

Ent lugedes kirjeldust meie teatri praegusest olukorrast, kus rõhutatakse publiku vähenemist ja koguni eemalejäämist etendustelt, siis pean protesteerima, sest mina isiklikult ei või oma publikut (julgen ütelda "minu" publik, kuna räägin "omas" asjas) eemalejäämises süüdistada.

Pinna-Stuudio on nüüd tegutsenud neli aastat, viies on alanud. Nende nelja aasta jooksul on lavastatud kuus algupärast näidendit. Mul oleks olnud võimatu tegutseda, kui publik meid oleks maha jätnud, kuna ma üheltki organisatsioonilt pole abi saanud. Ainult publiku poolehoid ja näitlejate lojaalne koostöö on võimaldanud Pinna-Stuudio tegevust. Ja ta on terve, VP!

Eriti on mulle rõõmu valmistanud publik väljaspool Stockholmi, kelle arv on pidevalt kasvanud. Norrköping, Eskilstuna ja Uppsala on isegi rekordarve näidanud. Kui Uppsalas tuleb 80 inimest etendusele, Norrköpingis 100, siis on see juba "rekord". Meie ei või neid arve võrreldа inimeste arvuga 20 aastat tagasi. Aeg on muutunud ja ka publik.

Artkli lõpus küsitakse: "Millal tõuseb ja langeb eesrile viimast korda? On süüdi publik? On süüdi näitlejad? Või mõlemad?"

Siinjuures meenub mul Paul Pinna ütelus: "Publikut petta ei saa. Kui ta ära jääb, siis on see meie süü."

Eesti keele eksamid Uppsalas

Uppsala ülikooli juures sooritasid 1973.a. sügissemestri jooksul soome-ugri keelte eesti harus B-kursuse eksamid 40 p. ulatuses Johannes Raag Uppsalast ja Evald Põdra Stockholmist. Eesti keele 20 p. eksami sooritas Raimo Raag Uppsalast.

Kevadpoolaastal 1974 peetakse eesti keele kursusi kolmel tasemel, kokku 60 punkti ulatuses nii Uppsalas (V. Tauli ja A. Roos) kui ka Lundis (V. Uibopuu ja E.M. Kangro). Norrköpingi TBV-s jätkub sügisel alanud 20 punkti kursus (A. Roos). Kursusi võiks tutvustada järgmiselt.

20 punkti kursusesse kuulub grammatika, kirjanduse ajalugu ja üldine ajalugu. 40 punkti grammatika, kirjanduse ajalugu, eesti keele ajalugu ja murded. 60 punkti eesti keele ajalugu, vanemad tekstid, ühe teise ugri keele (soome, ungari või lapi) grammatika, iseseisev uurimustöö. Lähemat informatsiooni saab Uppsalas tel. 018/13 65 67 ja Lundis 046/12 46 20 — 1086.

EESTI KULTUURI KOONDIS

så slå vi tillsamman

och bildar bolag och köper lotter i

100:- KRONORS LOTTERIET

högsta vinsten 500.000:-

med skatten betald.

Hämta folder med vinstplan och köp lotter hos våra ombud.

Lottpris 100 kr

KONST & TEATERLOTTERIET 1974

Ett högvinstlotteri från PENNINGLOTTERIET

†

Armast sugulast

Hanna Föhr-Väli

leinavad kurbuses

MARIA
INGRID
THOMAS
ARVID PEREKONNAGA
THERESE ja HARRY
Kanadas

†

Armast

Maria Loosme't

mälestab

PEREKOND KOKLA

†

Pikaajalise haiguse järele lahkus meie armas abikaasa, ema ja vanaema

Maria Loosme

Sünd. 19.10.1895 Läänemaal
Surn. 22.1.1974 Helsingborgis

Sügavas leinas
JÜRI
ARVO ja ELVO
perekondadega

Matusetalitus toimub laupäeval, 2. veebruaril kell 11.00 Helsingborgi krematooriumis.

• Leinateated

†

Armast

Hanna Väli't

mälestavad leinas

OTTO AAVIK
abikaasaga

JÜRI METS
abikaasaga

†

Armas isa

Preedik Liblik

Sünd. 24.8.1889 Torgus
Surn. 22.1.1974 Motalas

Leinavad Rootsis:

KARL PEREGA
HERMINE PEREGA
HELMI PEREGA
ja
SUGULASED Kodumaal

Matusetalitus toimub laupäeval, 2. veebr. Motala Heliga Korsets Kapellis. Selle järele koosviibimine Wilhelmsoni restoranis.

†

Armast

Alma Laretei'd

mälestavad

MALL
PEEP
RAGNHILD
ROLAND

†

Armast
Maleva vanemat
Gaider

Mari Loosme't

mälestavad leinas
EESTI SKAUTLIKE NOORTE MALEV ROOTSIS
GAIDERITE KOGU ROOTSI KOONDIS
SKAUTMASTERITE KOGU ROOTSI KOONDIS
VIRMALISED
KOTKAD

A. Küng . . .

Algus lk 1

asüüli. Põhja-ameerika laevakapten pidas nõu oma ülemustega ja laskis siis sovjeti madrused oma laeva pardale. Kudirka löödi uimaseks ja viidi tagasi sovjeti laevale.

Simas Kudirka seati Vilniuses kohtu ette. Teda süüdistati "oma isamaa reetmises". Ta ei tunnistanud ennast süüdi, sest ta ei näinud Venemaas, tänapäeval nimetatud Nõukogude Liiduks", oma kodumaad. Ta pidas kohtus neljatunnise kaitseköne, tsiteerides sealjuures Marxi ja Leninit, et näidata erinevusi sotsialistliku teooria ja praktika vahel Leedus.

Tema ainsaks palveks Leedu Kõrgemale Kohtule ja N. Liidu valitsusele oli – näha jälle Leedut vabana ja iseseisvana! Ta mõisteti kümneks aastaks range rezhiimiga sunnitöölaagrisse kõigi omandiõiguste kaotamisega.

Kaks nimekat leedu eksiil-

†

Kodumaal surma läbi lahkunud head venda ja lelle

Joosep Meistermann'i

Sündinud ja surnud Viinistul

mälestavad
VENNAD
ÕDE PEREKONNAGA

Head und, head und,
Sa maga rahus,
Tee raske käidud lõpuni.

†

Oma Nõukogu liiget

Alma Laretei'd

leinab

BALTI HUMANISTLIK ÜHING

†

Asutajat liiget

Maria Loosme't

mälestab

HELSINGBORGI EESTI ÜHING

Shveitsi . . .

Algus lk 1

püstitab uue standard, mis viibimatult tuleb rakendada kõikide koloniaalsete võimuvahekordade kohta. See on meie antikolonialistliku ajastu konsekventne nõue. Üheks loomulikuks järgmiseks sihiks oleksid näiteks Balti riigid. Nende puhul on olukord ses mõttes eriti soodne kuna neil on juba olemas eksiilvalitsused, ainult et need on nagu veidi unustusse langenud.

kirjanikku Ühendriikides on kasutanud seda dramaatilist olukorda oma dokumentaalromaanides. Jurgis Gliauda on pannud oma romaanile nimeks "Simas" ja Algis Kuksenas "The Day of Shame" (Häbipäev). Mõlemad raamatud on hoopis põnevamad kui tavalised poliitilised thrillerid.

Nendes ületab tegelikkus luule. Kirjeldused Simas Kudirkast on haaravad. Need näitavad, kuidas üksikuid inimesi ohverdatakse bürokraatide rumalusest ja suurvõimude leplikkuse taotluse arvel.

On kerge taunida vastutavate ameeriklaste kältumist, kirjutab Andres Küng. See olenes pigemini poliitilisest teadmatusest ja omavolist kui kurjast tahtest. On aga huvitav küsida, mis juhtuks siis, kui mõni desperaatne baltlane, kes ei saa vabalt lahkuda oma pealesunnitud "isademaalt", Nõukogude Liidust, põgeneks siia?

Leedu abielupaar, 34-aastane Vytatutas Simokaitis ja tema 21-aastane rase abikaasa Grazina üritasid sügisel 1970 kaaperdada sovjeti reisilennukit, et seda sundida maanduma Rootsis. Mis juhtuks sel päeval, kui sovjeti lennukikaaperdajail õnnestuks nende ettevõtmine?

Neid tuleks trahvida, sest Rootsi on kirjutanud alla sellekohasele rahvusvahelisele konventsioonile. Kuid neid peaks trahvima rootsi kohus ja ka Rootsis peaksid nad oma karistuse ära kandma. Ja kuna nad põhiliste inimõiguste mittetunnustamise tõttu ei saa lahkuda vabalt "oma" maalt, siis tuleks neid käsitada kui poliitilisi põgenikke ja võimaldada neile poliitilist asüüli.

Oleks ebainimlik välja anda inimesi, kes "kodumaa" seaduste järgi riskeerivad surmakaristuse või pikaaegse vanglatrahviga kuriteo eest, mis rootsi õigusmõiste kohaselt ei ole motiveeritav nii range karistusena. on juba küllalt baltlaste väljaandmisest! toonitab Andres Küng lõpuks. (EPL/Mr).

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings & Eldbegängelsebyrå
Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:
Eestikombelised matusetalitused
Ööpäevane valvekord

Mees, kes . . .

Algus lk 1

teadmised õigest demokraatiast, rahvavalitsusest selle sõna tõelises mõistes ja inimõigustest ning vabadusest.

Vägivaldne ja põhjuseta arreteerimine rindel ja vanglasse heitmine olid teda pannud mõtlema, kas mitte kommunism ei ole vägivaldne õpetus ja tegelikult rahvavaenuline ja nüüd vanglas leidis ta eestlases kõrge intelligentsiga inimese, kes talle demokraatia probleemid selgeks tegi ja illustreeris neid väikese Eesti iseseisvuse looga ja selle iseseisvuse ja vabaduse röövimisega, millest nüüd kirjanikki jutustab kogu maailmale.

Arnold Susi viidi karistust kandma välis-Mongoolia piiri läheduses Siberis asuvasse Krasnojarskisse, kus ta oma katistusaja, s.o. kaheksa aastat, orjalaagris viibis ja siis vabanendes küüditatu staatusega metsatöödele saadeti.

Ta rakendati metsaveole, mis primitiivsetes oludes osutus otse elukardetavaks tööks. Näit. olevat kord veoautolt talle palk peale langenud, õnneks selliselt, et üks ots jäi kivile toetuma ja nii alla jäänud Susil vaid mõned roided sisse rõhuti ja mitte terve rinnakorv.

Arnold Susi oli musikaalne mees ja "vaba" mehena Krasnojarskis, kus leidus palju eesti küüditatuid, moodustas ta seal isegi mõnest pillist koosneva orkestri, mis mängis eestlaste kokkutulekutel, mis selles piirkonnas vahest toimusid.

Pärast Stalini surma Hrushtshovi ajal tulnud amnestiaga pääses Arnold Susi a. 1959 kodumaale, kus ta asus elama Tartumaale Tartu linna lähikonda. Teda külastas ühel suvel seal ka Solzhenitsön (mõnedel teadetel koguni mitmel suvel). Maikuus 1968 tabas Arnold Susi südamerabandus ja ta maeti Tallinna Metsakalmistule.

Arnold Susi kuulus akadeemiliselt EÜS Põhjalasse ja iseseisvuse ajal poliitiliselt Otto Strandmani Tööerakonda. Võttis osa oamavalitsustegevustst harju maa- ja Tallinna linnavolikogu liikmena. Sakslaste lahkumise ja venelaste sissetuleku vahemõmendil nimetas Jüri Uluots tema Tiefi-kabineti liikmeks haridusministrina. (EPL/KLA).

Pääsesid läände

Kodumaa okupatsioonivõimu teateil külastasid Rootsis õde Henning ja Helga Hietala.

Kanadas oli õe juures Leida Vainu. Ameerikas sugulase juures Leo Gustav Kivirand.

Ulla ja Toivo Nuginale sündis Mölndalis tütar.

ABIELLUNUD

Peet Kokla
Mari Tein
26. jaan. 1974 Stockholmis

50-aastates üksik daam soovib

tutvust

samavanuse või vanema härraga.
Vast. "Saatus" all EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Shveitsi ajakiri nõuab Balti iseseisvusele kogu maailma tunnustust

Esijoones seisneb küsimus selle eest hoolitsemises, et rahvusvaheline avalikkus Balti riikide kolonialistlikus ja illegaalsest okupatsioonist teadlikuks saaks. Praegu on ainult Hiina sõnaselgelt ja ametlikult neid nimetanud Sovjeti imperialismi kolooniateks. Aga kuna Hiina ikkagi on maailma suurim sotsialistlik maa siis annab juba seegi kolonismisvastastele jõududele kogu maailmas õige hea jalgealuse . . .

Kõigepealt peab aga koloniseeritud Baltikumi küsimus kujunema Euroopa küsimuseks . . . Meie kontinent peab saama teadlikuks enda vastutusest koloniide püsimise eest enda territooriumil. Ja sobivaks foorumiks, kus kolonialismivastast võitlust lõpuks ometi võiks alata on praegusel momendil Euroopa julgeoleku ja koostöö konverents.

VAJALIK EUROOPA RAHULE"

Baltikumi dekoloniseerimine on püsiva rahuolukorra loomiseks Euroopas seda vajalisem, et see samal ajal tähendaks natsistliku sõjaolukorra likvideerimist. Oli ju Balti riikide vägivaldne liitmine N. Liiduga teise maailmasõja ajal natsionaalsotsialismi ja nõukogude – sotsialismi liidu tagajärjeks. On vältimatu, et avalikkus saaks teadlikuks, et Moskva kinni peab natsistlikust pärandist. Seepärast on mitte ainult kõik kolonialismi vastased, vaid ka fashismivastased jõud üles kutsutud tähelepanu juhtima N. Liidu Baltikumi okupatsiooni kolonialistlikule, fashistlikule ja samal ajal rahu hädaohustavale iseloomule.

Kõik N. Liiduga läbirääkimisi pidavad partnerid peaksid enne kõike nõudma, et Moskva oma Hitleriga sõlmitud lepingud algusest peale kehtimatuks kuulutaks. Peaks N. Liit seilest keelduma, siis tuleks nentida, et ta end veel tänapäevalgi tunnistab natside liitlaseks. Ja neil kes N. Liiduga läbirääkimisi peavad tuleks seda konstateerida sõnaselgelt, ametlikult ja avalikult. Natsionaalsotsialistlike realiteetide heakskiitmine ei tohi kujuneda Euroopa rahukorralduse aluseks.

VASTUPANU TOETAMINE

Niipalju eriti olulisist Baltikumi okupatsiooni natsistlikest komponentidest. Teiseks küsimuseks on kolonialismivastaste jõudude toetamine vastavais okupeeritud maades endis . . . Baltikumis ei eksisteeri organisatsiooni, mis vatavalt PAIGC'ile Buinea-Bissaus teostaks relvastatud aktsioone, mida välisma sõjaliselt võiks toetada (nii nagu N. Liit toetab Guinea-Bissaus toimuvat võitlust). Leidub ainult poliitilisi oponente, keda välismaa peaks toetama. M.a. esines rahutusi Kaunases ja teistes linnades, mis aga maha suruti ning samuti eksisteerib põrandaalune ajakirjandus . . .

Mis teeme aga meie kolonialismi ohvrite heaks Baltikumis? LRO Täiskogus on väidetud, et rahvusvahelise terrorismivastaseid sätteid ei tohi kasutada siis kui terrori kasutat kse vööra võimu vastu võitlemiseks. Seda võiks üle kanda ka aktsioonidele Baltikumi vabastamise toetamiseks. Mis peale selle mõtlevad kõik need, kes muidu arvamisel on, et ei tuleks nii väga mõelda terrori vastu võitlemisele kui selle põhjuse – territoorimude illegaalse okupeerimise vastu võitlemisele? . . . Kui rahvusvahelise õiguse reeglite kohaselt tunnustatakse Guinea-Bissa'ud, siis peab tunnustatama ka Balti riike. See ei ole mingi isikliku arusaamise küsimus vaid rahvusvahelise õiguse konsekventse rakendamise probleem.

HITLERI LEPINGUD KEHTIVAD?

ZeitBild esitab samas numbris eriartiklina küsimuse, kas Hitleri poolt sõlmitud lepingud on veel kehtivad ja seab selle paigutusega otsesse ühendusse eelnenuga. Kirjutis lähtub Lääne-Lääne-Lääne-Saksamaa ja Tshehhoslovakkia vahel hiljuti sõlmitud lepingu sättest, mille järgi 1938. a. Müncheni leping on n.n. "ex tunc" kehtivuseta, s.t. nagu ei oleks teda kunagi olnudki.

Olles konstateerinud, et selline säte lepingusse võeti Tshehhoslovakkia nõudel, missugust nõuet N. Liit koos kõigi oma satelliitidega tugevalt toetas, leitakse kõnesolevas sõnavõtus, et niisuguse õude õigustamiseks osutub nüüd vältimatuks seda printsiipi kõikidele Hitleri poolt territoriaalsete anastuste sihiga sõlmitud lepingutele laiendada. Need lepingud on järgmised:

1. Saksa-N. Liidu mitte-kallaletungi leping 23. augustist 1939, millega arvati Soome, Eesti, Läti, Ida-Poola ja Bessaraabia N. Liidu huvisfäärí. 2. Sõprus- ja piirileping N. Liidu ja Hitleri Saksamaa vahel 28. augustist 1939, millega Poola likvideeriti ja selle territoorium N. Liidu ja Saksamaa vahel jagati. Ühtlasi viidi selle lepinguga Leedu Saksa huvisfäärist üle N. Liidu omasse.

3. Eesti-, Läti- ja Leedu vastastikuse abaistamise lepingud N. Liiduga, mis sõlmiti vastavalt 28.9., 5.10. ja 10.10.1939. Nende lepingutega sai N. Liit vööral territooriumil sõjaliseõ baasid, mis nõukogude enda rahvusvahelise õiguse doktriini järgi on õigusvastane. Need lepingud moodustasid ka ettekäände Balti riikide tõeliseks okupeerimiseks 1940. a. juunis.

Leerilaager juunis

Noortemaleva tegevuskavas on seni lahtiseks jäänud Metsakodu leerilaagri korraldamine sel suvel. Selles küsimuses on olnud mitmeid raskusi, kuid nüüd on maleva juhatus otsustanud, et leerilaager siiski peetakse sel suvel, nagu paljud maleva liikmed on soovinud.

Leerilaagrite traditsioon on näinud ette laerilaagreid üle aasta, kuid seekordne "õige" leerilaagri aeg on ebasobiv samal suvel toimuva Maailmalaagri Metsakodu 75 tõttu. Varakult avaldati soovi, et leerilaager korraldada käesoleval suvel järgmise suve asemel ja nüüd tuleb maleva juhatus sellele soovile vastu.

Leerilaagri ajaks on kõige sobivamaks osutunud juuni ja arvestades koolide suvepuhkuse algusega, siis toimub leerilaager 10-30 juunil.

Leeriõpetajaks tulemiseks on nõusoleku annud Noortemaleva õpetaja Artur Ködar. Kõik, kes soovivad leerilaagrist osa võtta, võivad ennast registreerida maleva sekretärile Anu Blunt, E.K. Noortetöö, Wallingat. 34, 111 24 Stockholm.

Mahaarvamine hoolduseks!

14. detsembril 1973 otsustas riigipäev, et kõrgeim mahaarvamine hoolduseks mitte koduselavatele lastele alla 18 aasta tõstetakse 1500:– kroonilt 2500:– kroonile. Peale selle tühistatakse vanusepiir, mis puutub hoolduse kohtuotsuse alusel. Nimetatud andmed ei leidu trükises "Dags att deklarera". Mõtle sellele!

RSV RIKSSKATTEVERKET

Danell seab ametisse Lindströmi

UPPSALA (EPL) – Uppsala lääni põhjaosas asuvas Tolfta keskaegses kirikus installeeritakse 3. veebruaril koguduse peaõpetajaks piiskop Sven Danelli poolt eestirootsi õpetaja John Lindström, kes senini oli komminist riks Stockholmi Enskede koguduses.

Kuna Danell on olnud iseseisvas Eestis Noarootsi koguduse õpetajaks, siis on tegemist haruldase juhtumiga, kus nii piiskop kui installeeritav õpetaja mõlemad on kuulunud eesti kirikusse.

Piiskop Danell on sel puhul soovi avaldanud pidada sama päeva pealelõunal kell 17 ka eestikeelse jumalataanistuse tema ja John Lindströmi teenismisel koguduse piirkonda kuuluvas Nathanaeli kirikus.

Kohaliku elu

GÖTEBORG

Koitjärve Täiskogu Pidu

Koitjärve Täiskogu pidu toimub laupäeval, 2. veebruaril. Laudade ettetellimised: Jüri Hansen, tel. 29 01 54.

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulek

Pensionäride ühingu liikmete kokkutulek toimub teisipäeval, 5. veebr. kl. 13 Eesti Majas, Wallingatan 34. Kavas ühislaulud, major Aleksander Ilvese ettekanne "Eeldusi Eesti Vabariigi loomisel" ja Marie Kalbeki ettekandel Marie Underi "Me ootame" ja Asta Villmanni "Mõtisklus". Osa võtta soovijail registreerimine vajalik hiljemale reedel, 1. veebr. tel. 81 53 73, 26 58 22 või 91 50 18.

LUND

Koosolek, ettekandeõhtu

Eesti Teadusliku Seltsi Lõuna-Rootsi osakonna aastaüldkoosolek ja ettekandeõhtu korraldatakse reedel, 1. veebr. kl. 19 Zooloogia Instituudi ruumides, Helgonavägen 3 A.

Aastaüldkoosoleku päevakord: Koosleku rakendamine, eelmise koosoleku protokoll, aruanded, tegevuskava, eelarve, valimised, kohal algatatud küsimused, läbirääkimised.

Vahetult järgneb ettekandeõhtu (umbes kl. 20) kus kõneleb Tiit Kauri teemal "Bioloogilisi preparaate vaadelduna elektronmikroskoobiga". Õhtu lõpeb tavakohase koosviibimisega. Kõik teretulnud.

UPPSALA

Bussisõit teatrietendusele

Teatrihuviliste ühissõit Stockholmi Södra teatrisse Arvo Mägi "Vanaema" etendusele toimub pühapäeval, 10. veebr. Buss väljub St. Erikstorgetilt hiljemalt kl. 15.30, etenduse algus kl. 17. Pääsmete eelmüük ja registreerimised E. Keelestele, tel. 11 95 88 kuni 6. veebr., kuna pääsmete arv on piiratud.

Aerofloti õnnetused

MOSKVA – N. Liidu riiklik lennufirma Aeroflot on avalikult tunnistanud, et vene lennuliinidel on suuri raskusi julgeolekuprobleemidega. N. Liidu tsiviillennuasjanduse ajakiri pühendas julgeolekuprobleemidele pikema juhtkirja, milles kinnitati, et N. Liidu tsiviilendurid ei ole oma ülesannteks põhjalikult ettevalmistatud ning et reisilennukitel puudub vajalik õhuliiklust julgestav varustus.

Lääneriikide eksperdid mainivad, et teadaolevatel andmetel on Aerofloti liinidel juhtunud viimase 15 kuu jooksul 17 raskemat lennuõnnetust, milline arv on tunduvalt suurem kui läänemaailma lennuliinidel. Samal ja toonitatakse, et venelased varjavad oma sisemaiseid lennuõnnetusi ja tegelikult võib lennukatastroofide arv olla tunduvalt suurem. Mainitakse, et sisemaiseid lennuõnnetusi et kirjeldata ajalehtedes. Tavaliselt saadetakse lennuõnnetuse puhul õnnetusohvri perekonnale umbes 400 rubla suurune summa koos urni paigutatud surmasaanu tuhaga ning tehakse omaksetele korraldus õnnetusest vaikida.

Lembit Vaks ja Siiri Kuldkepp laulatati abiellus Boo kirikus. Peigmees on Ao ja Õilme Vaksi poeg, pruut Jüri ja Irma Kuldkepi tütar.

Peeter Klaar ja Reet Baugus abiellusid Stockholmi Rådhusetis.

Kerstin ja Aare Aavale sündis poeg Danderydis.

Kultuuri Koondise aastapäev

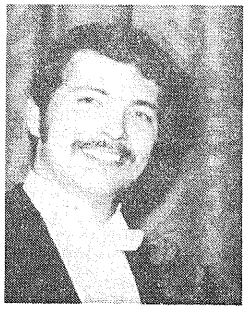

Andres Kukk-Grosenius

Eesti Kultuuri Koondise aastapäeva koosviibimine toimub pühapäeval, 3. veebr. kell 14.30 Operaterasseni pidusaalis. Eeskava osas esinevad Kalju Lepik (proloog), Helvi Klement (sopran), Koidu Ventser (alt) ja Andres Kukk-Grosenius (bariton).

Esitatakse soololaule ja duette. Klaveril saadab Harri Kiisk. Kohvilaud, kunstiloterii ja tants Rein Tubina orkestri saatel.

Koosviibimisel antakse välja Kultuurifondi, Els Kaljot-Vaarmani sihtkapitali ja Priit Hallapi Stipendiumifondi stipendiumid.

Pääsmed EKK büroos, kuhu palutakse ka koosviibimisest osavtõjaid registreeruda kuni 30. jaanuarini, tel. 11 31 16.

Koitjärve täiskogu kokkutulek

GÖTEBORG (EPL) – Koitjärve Sihtasutus korraldab iga aasta veebruarikuu algul oma traditsioonilie aasta-koosoleku ja sellele järgneva peo. Tänavu leiab kokkutulek aset laupäeval, 2. veebruaril Gamlestadi Medborgarhusis.

Koosolek algab kell 19. Seal annab Sihtasutuse esimees civ.ing. Peeter Karro ülevaate Sihtasutuse tegevusest möödunud aastal ja käsitleb samuti käesoleva aasta tegevuskava. Ülevaatesse kuulub ka Sihtasutuse majandusolukorra valgustamine, mille järel revisjoni-komisjon esitb esitab oma seisukoha. Ülevaatele järgnevad mõttevahetused.

Pärast koosolekut algab õhtu piduline osa supee, ettekannete ja tantsuga. Ettekandeid (alulud, rahvatantsud jm) teostavad Tallinna lipkonna noortegrupid. Supee korraldamine seisab Koitjärve Daamide kätes.

EV esindus kondoleeris

NEW YORK (VES) – Vastavalt ametlikele teadaannetele, mis saabusid Eesti Vabariigi esindajale USA-s E. Jaaksonile Hispaania peakonsulaadist peaminister Luis Correro Blanco surmast ja Türgi peakonsulaadist nende poliitikategelase, endise peaministri ja uue Türgi looja Atatürki kaastöölise Inönü surma kohta, käis E. Jaakson nende maade peakonsulaatides ja kirjutas oma nime väljapandud kaastundeavalduste raamatusse Eesti esindajana.

Jüri Vilval, asjaajaja-direktor AR-Ventilatsion AB-s Ahlsell & Ågren-kontsernis, on samaaegselt nimetatud ka AB Frödéns Verkstäder asjaajajaks-direktoriks samas kontsernis.

Reino Sepp
Högholmsgränd 31
127 46